

Catecisme Maastrich

Les claus d'un tractat controvertit

Els europeus hem obert el més gran debat conjunt de la nostra història. I ho hem fet al voltant d'un tractat que hauria de portar a la unitat de dotze dels nostres estats. La ciutat holandesa on fou signat li dona un nom oficiós: és el Tractat de Maastricht.

Què és el Tractat de Maastricht?

El Tractat diu en l'article A del títol primer que els dotze estats "institueixen entre ells una Unió Europea" i que aquesta Unió es basarà "en les Comunitats europees, que completa amb les polítiques i formes de cooperació que aquest tractat instaura". Més endavant, en l'article B, explica que la Unió tindrà com a objectius, entre altres, "promoure un progrés econòmic i social equilibrat i durador, notablement a través de la creació d'un espai sense fronteres interiors, pel reforçament de la cohesió econòmica i social i per l'establiment d'una unió econòmica i monetària". També mirarà "d'afirmar la seua identitat en l'escena internacional, especialment posant en marxa una política estrangera i de seguretat comunes". L'objectiu bàsic del tractat, doncs, és de fer un pas més en la unitat europea per dues vies: acabar la unitat econòmica i iniciar la unitat política i social.

¿Per què un nou Tractat? ¿No servia el de Roma?

El Tractat de Roma creà el 1957 la Comunitat Econòmica Europea i ho féu amb la sola intenció de formar una gran zona de lliure canvi, en l'interior de la qual mercaderies, capitals i persones pogueren circular sense traves. Més enllà d'aquests aspectes econòmics el Tractat no preveia res i per això ha calgut reformar-lo. En aquest sentit el Tractat de Maastricht es pot considerar una reforma del de Roma, si bé extraordinàriament complexa.

Maastricht ¿què afecta més, la política o l'economia?

La política. El Tractat és bàsicament un instrument per a cedir els elements que fan considerar una nació com a sobirana (moneda, diplomàcia, defensa) a Europa. Sobretot és, doncs, una redistribució de poders polítics. És clar que això també afec-

ta, i molt, l'economia. Però, en realitat, la unitat econòmica ja serà un fet a partir del primer de gener del 93, amb Maastricht o sense. En aquest sentit, el tractat es limita a portar la lògica de la unió econòmica a la seua punta, amb la creació d'una moneda única i, per tant, d'un banc central.

¿Els acords de Maastricht entraran en vigor immediatament?

No. Es tracta d'un procés que es calcula que serà rematat després de l'any 2000. Pel que fa als aspectes econòmics, el Tractat té diverses fases. La primera haurà d'estar a final de l'any vinent i consistirà a certificar l'existència ja completa del mercat únic. L'1 de gener del 94 es posarà en marxa l'Institut Monetari Europeu -prefiguració del Banc Central Europeu-. Aquest institut coordinarà les polítiques monetàries dels dotze i obligarà els estats a anivellar economies. L'1 de gener del 97, els dotze hauran de decidir definitivament si introdueixen la moneda única. Si sí, aquesta entraria en funcionament en 1999.

Pel que fa a la unió política, la data clau serà l'elecció, en 1994, d'un nou parlament europeu, amb poders superiors a l'actual. Posteriorment, en 1996, una conferència intergovernamental haurà d'estudiar si continua el procés d'unitat des d'una perspectiva obertament federal o no.

¿Tots els governs han acceptat íntegrament el tractat?

En general pot dir-se que sí, però amb matisos. Un d'important és que la Gran Bretanya va aconseguir que li respectessin el dret de no decidir fins al 1996 si vol participar en la unió monetària. El govern de Londres també es reserva la possibilitat de no aplicar la Carta Social Europea, el document sobre els drets laborals.

En els protocols annexos del Tractat figuren tot de clàusules particulars de diversos països. Així França reclama el dret d'emetre moneda en els territoris d'ultramar i Di-

namarca, el de controlar l'adquisició de cases pels estrangers.

Aquest Tractat ¿qui interessa? ¿No és una manera de refermar el poder d'Alemanya?

Sobre el paper, interessa tothom. Però és cert que hi ha països més ben preparats que altres per a aguantar sense gaires traumes un procés com aquest que, indubtablement, ha de ser costós.

Pel que fa a Alemanya, probablement l'interessa menys que no la majoria d'altres països. Si no fos aprovat, podria dedicar-se tranquil·lament a convertir-se en la potència hegemònica d'Europa central i oriental, sense haver de donar explicacions a ningú. Alemanya fa un gran sacrifici renunciant al marc a canvi de l'ecu.

El Tractat, ¿l'han d'aprovar els dotze?

El Tractat, l'han de ratificar, de la manera que consideren convenient, els dotze, perquè aprovar-lo, ja l'han aprovat els seus governs. Per ara quatre països han dit que sí: Irlanda (referèndum) el 18 de juny i Luxemburg, Bèlgica i Grècia (vot al parlament) el 2, 17 i 31 de juliol. Dinamarca va dir que no en el referèndum del 2 de juny.

Si ja hi ha un país que ha dit que no ¿el Tractat val?

És una qüestió molt discutida. No hauria de valer. Però de fet ningú no havia pensat que algun estat pogués no ratificar-lo i per tant el Tractat no diu res sobre què passa en aquest supòsit. L'article R del títol VII del Tractat diu que "el present tractat serà ratificat per les Altres Parts (els estats) d'acord amb les regles constitucionals respectives", però no diu què passa si un estat no el ratifica. Hi ha polítics i juristes que consideren que aquest redactat deixa entendre que el Tractat no entrarà en vigor fins que els dotze no l'hagen ratificat i que, per tant, ja no podrà ser vàlid després del no danès.

Mitterrand sap que si el resultat del referèndum sobre Maastricht a l'estat francès és contrari al Tractat, aquest s'hauria de renegociar.

ARXIU

¿Trauran Dinamarca de la CEE?

Tampoc no és clar. El Tractat de Maastricht és una reforma del de Roma, dins el qual s'insereix. Dinamarca és signatària del Tractat de Roma. I el Tractat de Roma només pot ser reformat per unanimitat. Per tant, si Dinamarca no el vol reformar ningú no pot obligar-la-hi ni expulsar-la perquè les condicions hagen canviat.

Això sobre el paper. A la pràctica ja s'estudia una solució que seria que només alguns dels dotze estats crearen un altra entitat superior a la Comunitat, de la qual, tanmateix, no deixarien pas de formar part. Així Dinamarca seria "només" membre de la CEE, sent així que Luxemburg fóra membre de la Unió Europea i, per això mateix, també de la CEE.

¿I si l'estat francès també digués que no?

Aleshores el tema fóra políticament més complicat. Si només hi ha un estat que diu que no es pot arbitrar alguna solució, però si n'hi ha dos i un és tan important com França ja no es pot improvisar qualsevol cosa. Probablement, la cosa més raonable fóra de tornar a negociar el Tractat.

¿És obligatori de fer referèndums? ¿Per què no en fan un a l'estat espanyol?

No és obligatori. Cada govern decideix la manera de ratificar el Tractat. De manera

que ningú no pot obligar el govern espanyol a fer el referèndum, si no vol.

¿Quants diners costa Maastricht?

La Comissió Europea ha calculat que els pressupostos del 97, amb la major part de les disposicions de Maastricht en vigor, superaran els del 92, aproximadament, de 2 bilions i mig de pessetes. D'aquests diners, un 60 per cent aniran destinats a afavorir el desenvolupament de les zones més endarrerides de la Comunitat i el 40 seran per a posar en comú despeses que ara s'assegura cada estat.

¿I qui ho pagarà això? ¿Hi haurà impostos europeus?

És tènicament impossible d'establir un impost europeu perquè l'harmonització dels sistemes fiscals dels estats comunitaris encara és molt lluny. De manera que els diners vindran d'on vénen ara: bàsicament d'aportacions dels estats (sobretot a través d'una part de l'IVA) i de drets de duana amb l'exterior. Aquests dos conceptes aporten actualment el 85% dels diners que gestiona la Comunitat.

¿Els països més rics pagaran més que els pobres?

Sí. Sobretot perquè finançaran més el fons regional, social i agrícola de la Comunitat. De fet ja avui dia, per exemple, Alemanya aporta el 25 % del pressupost de la

Comunitat, quan França hi aporta el 19,5 o Itàlia el 14,5.

¿I, malgrat això, tots els estats tindran el mateix poder?

No. El Tractat de Roma ja preveia allò que en diu ponderació: els països grans valen més a l'hora de prendre decisions que no requereixen unanimitat. Així França, o Alemanya valen 10 vots i Luxemburg en val dos. En canvi, al Banc Central Europeu cada país tindrà un sol vot.

¿Quines decisions han de ser votades per unanimitat?

Normalment les que afecten els dominis polítics més sensibles (fiscalitat, política exterior, vot dels estrangers...). En canvi, al Consell de Ministres es votarà per majoria, segons el nou tractat, en moltíssimes més matèries que no actualment. Tot i això, el vot per majoria, que ara és molt limitat, s'anirà introduint gradualment.

¿Existeix el dret de vet a una decisió?

Sí i no. Sí perquè un país pot aduir "interessos vitals" per a no aplicar una decisió del Consell de Ministres en el seu territori. I no perquè no pot impedir que els altres la prenguen.

¿Hi haurà un govern europeu?

No. La Comissió Europea continuarà sent un òrgan de proposició i d'execució,

però la decisió, el poder real, continuarà en mans del Consell de Ministres, format per representants dels dotze governs.

¿I el Parlament Europeu? ¿Tindrà més poders?

Sí, tot i que no seran comparables encara als dels parlaments nacionals. Entre els nous poders destaca la possibilitat de refusar la composició de la Comissió Europea i el pressupost de la Comunitat. Per una altra banda el Parlament tindrà poders sobre aspectes com ara la investigació, la sanitat pública, la protecció dels consumidors i la cultura.

¿Les lleis dels dotze s'hauran d'harmonitzar?

En alguns casos sí i en altres no. En la majoria, no. Així, per exemple, cada estat continuarà tenint la seua llei d'avortament pròpia. O, un altre exemple, la Llei Corcuera continuarà vigent sense que l'afecte gens la legislació europea.

¿Què vol dir "política estrangera comuna"?

Significa que l'Europa dels dotze vol actuar com una sola veu fora de les seues fronteres en aquells casos en què hi haja en joc interessos comuns. Així l'article J.1 del títol V diu que els objectius de la política estrangera i de seguretat comuna són de "salvaguardar els valors comuns, els interessos fonamentals i la independència de la Unió, com també de reforçar la seguretat de la Unió i la dels seus estats".

¿Hi haurà ambaixades de la Unió Europea?

No. França, Alemanya i Bèlgica han demanat que això siga possible però els altres estats no s'hi avenen gaire per motius comercials i diplomàtics. Així que, de moment, no hi haurà ambaixades unificades. Malgrat això, qualsevol ciutadà de la Comunitat podrà demanar ajut en qualsevol ambaixada de qualsevol país comunitari. Especialment si en el lloc on es troba no hi ha ambaixada del seu estat. De totes maneres l'ambaixador del país que representa la presidència rotatòria de la Comunitat (la Gran Bretanya, aquest semestre) es considera com una espècie d'ambaixador de la Comunitat al qual pot adreçar-se qualsevol ciutadà dels dotze.

¿Què tenen a veure la "defensa comuna" i l'OTAN?

El final de la guerra freda ha complicat molt el panorama de les aliances. La major part dels països de l'actual Comunitat són

membres de l'OTAN (amb l'excepció d'Irlanda, França i el territori de l'antiga RDA). I d'una altra banda, hi ha la UEO (de la qual ara no formen part Dinamarca, Grècia i Irlanda, si bé n'hi hauran de formar en un futur), que en el seu moment era part de l'OTAN i que ara volen que siga més autònomament europea. La confusió és notable i, per això, el tractat deixa clar que la política comuna de defensa "haurà de respectar les obligacions que tenen alguns dels estats, com a membres del Tractat de l'Atlàntic Nord", és a dir de l'OTAN. Ningú no sap, però, com acabarà tot això.

¿Què és l'Exèrcit Europeu?

El Tractat no parla enlloc de la possibilitat de suprimir o de fusionar un dia els exèrcits de cada estat. A pesar d'això, França i Alemanya han creat una brigada conjunta de 4.200 homes que vol ser l'embrió d'un cos d'exèrcit que tindrà 40.000 soldats i que hauria de funcionar en 1995. De moment, no se sap ben bé de què servirà ni qui el dirigirà. Només se sap que participaria en el quadre de la defensa comuna "dins el marc de l'OTAN", de la qual França no forma part pel que fa a estructura militar. Més confusió encara, doncs.

¿Hi haurà una policia europea?

Tampoc. Però les policies coordinaran més el seu treball. De fet des del 1985 hi ha la Convenció de Schengen, signada per sis estats comunitaris (Espanya l'ha signat, però França no) que estableix formes concretes i quotidianes de col·laboració policíaca transfronterera. Aquesta col·laboració, naturalment, s'haurà d'incrementar a partir de la desaparició de les fronteres interiors. En concret, es preveu l'existència d'una Oficina Europea de Policia (Europol) que servirà per a centralitzar informacions sobre immigració, terrorisme, tràfic de droga i grans delictes.

¿L'ecu serà igual per a tots?

El valor de l'ecu (*European Currency Unit*, Divisa Unida Europea) serà el mateix per a tothom. Però el disseny, tant de monedes com de bitllets, podrà ser lleugerament diferent en cada estat. De la mateixa manera que els passaports europeus tenen diferències de portada, però no de color, de forma o de pàgines interiors, els bitllets i monedes podran aplicar algun distintiu nacional en alguna de les cares. Tots valdran a tot arreu.

¿I els preus, ens els diran en ecus?

A partir del primer de gener del 1999, si no passa res, la pesseta i el franc hauran

desaparegut i tot el que comprem o paguem serà en ecus. Fins aleshores, qui vulga ja pot posar el preu en ecus... però els clients pagaran encara amb la moneda de cada estat.

¿Quant valdrà un ecu?

Ara mateix un ecu val unes 130 pessetes, però la paritat definitiva no serà fixada fins a final de segle. Com a molt tard, el primer de gener del 1999, quan l'ecu serà ja una moneda autònoma el valor de la qual dependrà de la política monetària que imposi el banc central europeu.

¿Com afectarà Maastricht la política agrícola?

El Tractat no diu res sobre l'agricultura. Les discutides reformes que es fan en aquest camp depenen exclusivament del Consell de Ministres.

¿Quins drets comportarà la ciutadania europea?

Qualsevol ciutadà tindrà llibertat de circular, consumir, invertir, estudiar, treballar o fixar residència onse vulga de la Comunitat. Maastricht inclou, a més, tres drets nous: podrà votar a les eleccions locals i europees del lloc de residència, tindrà dret a ser representat a l'estranger per l'ambaixada de qualsevol país membre i podrà adreçar una petició al Parlament Europeu.

¿Com a nació sense estat, ens ha de preocupar Maastricht?

Aquest Tractat reforça el paper dels estats dins la Comunitat, ja que no crea institucions europees regides pel vot popular, sinó que aquestes sempre són regides pel vot dels estats. En aquest sentit, i malgrat que puga semblar que la Unió Europea dilueix el paper dels estats, les nacions sense estat tindran els mateixos problemes.

Una altra cosa és la participació de les regions administratives en el govern de la Comunitat. En aquest sentit, Maastricht instaura un Comitè de les Regions, només amb caràcter consultiu, que s'ocuparà de cinc àrees: mesures en favor de les regions més pobres, grans infraestructures de transport, educació i formació professional, sanitat i cultura.

¿Quina serà la capital de la Unió Europea?

Continuarem igual que ara. Brussel·les és la seu "provisional" de la Comissió i del Comitè Econòmic i Social. El Parlament es reuneix en sessió plenària a Estrasburg i en comissions a Brussel·les. Però el secretariat del Parlament és a Luxemburg, on

també hi ha el Tribunal de Justícia i el Tribunal de Comptes. Altres seus estan encara per discutir. Especialment la seu del Banc Central Europeu (que es disputen Bonn, Frankfurt, Londres, Barcelona i altres) que serà triada aquest desembre a la cimera d'Edimburg.

¿El Tractat impedirà que entren nous estats a la Unió Europea?

No. L'article O del títol VII diu explícitament que "qualsevol estat europeu pot demanar d'esdevenir membre de la Unió". És clar que caldrà que aquest estat siga acceptat per la Comissió i pels estats que ja en són membres. Actualment hi ha vint països que han demanat, oficialment o no, de ser membres de la Comunitat. D'aquests, els únics que ho tenen relativament fàcil són Àustria, Finlàndia, Suècia, Noruega i Suïssa, que podrien ser admesos al 1998. La resta de candidats no entraran abans del canvi de segle.

¿Maastricht servirà per a accelerar el TGV Perpinyà-Alacant?

Hi hauria de servir. En els pressupostos del 97, la major part de les despeses comunitàries es dedicaran a infraestructura bàsica i, dins aquesta, la xarxa europea del Tren de Gran Velocitat i les autopistes són prioritàries. Tot i això la decisió final dependrà del govern espanyol. I de moment el projecte espanyol no preveu aquesta línia, ans considera prioritari unir Madrid a la frontera hispano-francesa.

¿L'IVA serà igual en tots els estats?

No. L'harmonització de les taxes fiscals és un tema políticament delicat i de moment no hi ha res previst perquè s'uniformin. Tot i així, des de l'1 de gener del 1993 s'aplicarà arreu una taxa d'IVA del 15 % com a mínim. Actualment Dinamarca és el país amb l'IVA més elevat (25%) i Alemanya, el que el té més baix (14%).

¿Els equips de futbol podran tenir tants jugadors comunitaris com vulgueu?

Teòricament hauria de ser així. La lliure circulació de treballadors que entrarà en vigor a principi de l'any vinent implicaria que els ciutadans comunitaris foren considerats iguals que els nacionals. Però la Comissió i la UEFA han negociat un acord

particular. Segons aquest acord, fins a la temporada 96-97, els equips de primera divisió no podran tenir més de cinc estrangers, dividits en dues categories: un màxim de tres de comunitaris i un màxim de dos de fora la Unió. Així, per exemple, Koeman entraria en la primera categoria i Penev en la segona. Acabada aquesta temporada es negociarà un nou acord.

¿Europa pot prohibir el bou embolat o el correbou?

L'oposició al Tractat de Maastricht pot retardar-ne l'aplicació.

bablement, la llengua catalana serà absent.

¿L'oficialitat europea del català vol dir que es pot parlar català arreu d'Europa de manera legal?

No. El català només ha estat reconegut com a llengua europea, però no és ni serà llengua oficial de la CEE, tret que ho demanaren l'estat espanyol o el francès —cosa bastant improbable. La Comunitat només usará el català en algunes publicacions i en les oficines que instal·le a les comunitats autònomes de Catalunya i les Illes Balears.

¿Els britànics hauran de conduir per la dreta? ¿I a l'estat francès caldrà canviar els llums grocs dels cotxes per uns de blancs?

Els britànics continuaran circulant per l'esquerra, com sempre. Pel que fa als llums dels cotxes, l'estat francès haurà d'adoptar el color blanc per adaptar-se a la legislació europea.

¿Maastricht afavoreix l'ecologia?

El Tractat diu que un desenvolupament harmoniós serà objectiu de la Comunitat i, efectivament, la Comunitat crearà una legislació ecològica comuna a Europa. Això vol dir que, en principi, aquesta legislació serà més ecologista que no l'espanyola o la francesa, si considerem que les poblacions del nord obliguen més els governs en aquesta direcció.

¿I Andorra?

Andorra és un cas excepcional. No forma part de la CEE ni de la Unió, així que es considera a tots els efectes un país estranger on no s'aplicaran les normes comunitàries. Però això li portarà problemes econòmics importants. Per aquesta raó el govern andorrà treballa en la línia de modernitzar el país.

¿Els títols universitaris valdran a tot arreu?

Cada estat decidirà sobre aquest punt. En teoria, els títols superiors seran igualment vàlids a tot arreu, però els estats podran posar-hi algunes limitacions. Per exemple, molts estats entenen que un metge, per a exercir, haurà de demostrar, a més, que coneix la llengua del país.

No té cap competència sobre això, que dependrà del govern espanyol o dels governs autonòmics.

¿Maastricht aixecarà les barreres a la lliure recepció de TV-3 i Canal 9?

La directiva de la televisió sense fronteres podria ser adduïda com a norma jurídica per a permetre la recepció fora dels seus espais autonòmics de les dues cadenes. Però tornem a caure en el parany: qui decidirà, en última instància, és l'estat espanyol. Cal tenir en compte, a més, que en els pròxims anys (i això no depèn de Maastricht) es produirà una explosió de la televisió per cable i satèl·lit de la qual, pro-